

Berezowski, Stanisław

O skutecznym rad sposobie : (działalność Rady Naukowej Ekonomiczno-Technicznej wojewody warszawskiego w latach 1957-1975)

Notatki Płockie 20/3-82, 37-41

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O skutecznym rad sposobie

(Działalność Rady Naukowej Ekonomiczno-Technicznej wojewody warszawskiego w latach 1957–1975)

Rady naukowe są obecnie w Polsce instytucjami bardzo rozpowszechnionymi. Istnieją one nie tylko przy instytutach naukowo-badawczych wyższych uczelni czy resortów ministerialnych i innych urzędach państwowych, a nawet i większych zakładach produkcyjnych. Powoływane były one i są nadal przy różnych organach władzy terenowej, a między innymi działają przy prawie wszystkich dawnych wojewódzkich radach narodowych, a następnie urzędach wojewódzkich. Taką właśnie była przez 18 lat swej działalności Rada Naukowa Ekonomiczno-Techniczna Wojewody Warszawskiego, zwana w skrócie RNET.

Ogólne zasady działania

Praca rad naukowych odbywa się nie tyle w ciszy gabinetów profesorskich i pracowni badawczych różnego typu, ile na płaszczyźnie ekspertyz, opinii, czy konferatów przeznaczonych dla użytku służbowego często o charakterze poufnym. Również i prace podejmowane przez rady tego typu z własnej inicjatywy trafiają zwykle nie na łamy prasy lecz do rąk pracowników komórek odnośnych władz. Wynika stąd mały rozgłos działalności, znacznie mniejszy niż ten, który się słusznie nadaje działalności rad narodowych, czy komitetów Frontu Jedności Narodu. Słusznie, bo opracowaniom o charakterze fachowym, niekiedy bardzo specjalnym, nie może towarzyszyć gwar szerszej dyskusji. Oczywiście, że szersze omówienia są potrzebne i zwykle były one przeprowadzane, ale w formie późniejszej, gdy konkretne opracowania ekspertów miały decyzją władz wejść w okres wdrażania, praktycznego zastosowania.

Prace ekspertów powinny być dokonywane poza odnośnymi komórkami władz centralnych czy terenowych. Bowiem tylko wtedy można mówić o owym „skutecznym rad sposobie”. Sekretem jest spojrzenie na opracowane problemy z zupełnej innej, weryfikacyjnego punktu widzenia.*)

Szerszy rozgłos prasowy nadawany był jedynie sesjom naukowym organizowanym co pewien czas przez RNET i jej sekcje. Sesje te były organizowane parę razy do roku w różnych ośrodkach województwa warszawskiego lub w Warszawie. Miały one charakter nie tylko

Autor artykułu prof. dr Stanisław Berezowski
członek TNP

naukowy, ale i propagandowy, a dla naukowców stanowiły jedną z form cennych kontaktów z terenem i praktyką życia gospodarczego. Cała działalność RNET była prowadzona w powiązaniu z pokrewnymi radami naukowymi, a w szczególności z Techniczno-Ekonomiczną Radą Naukową przy Stołecznej Radzie Narodowej (TERN). Żywsze kontakty nawiązywane były w tej płaszczyźnie także z Olsztynem i Kielcami.

Członkowie RNET, w liczbie około 40-tu byli powoływani przez przewodniczących WRN, a następnie przez dawnego wojewodę. Ponad to sam przewodniczący RNET powoływał około 80-90 członków poszczególnych sekcji. Wymóg posiadania przez nich co najmniej doktoratu nie był rygorystycznie przestrzegany. Wnioski powołań członków na nowe kadencje były przedstawiane przez Prezydium RNET składające się z przewodniczących sekcji. Wnioski te były akceptowane zwykle bez zastrzeżeń.

Przy organach władzy terenowej niedawnego województwa warszawskiego rada naukowa została powołana po raz pierwszy w czerwcu 1957 roku przez inż. Antoniego Mierzwińskiego, ówczesnego przewodniczącego Prezydium WRN w Warszawie. Pełna jej nazwa brzmiała wtedy „Rada Naukowa Ekonomiczno-Techniczna przy Prezydium WRN”. Skład RNET był częściowo zmieniony po każdorazowych wyborach do rad narodowych, aczkolwiek rady naukowe przy województwach działały zupełnie niezależnie od

x) S. Berezowski: Z działalności Rady Naukowej przy Prezydium WRN w Warszawie. „Rada Naukowa. Gospodarka. Administracja”. Nr 17 z 18.VIII.1973 r.

rad narodowych. Przez cały okres swej działalności RNET skupiała ekonomistów przede wszystkim ze Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie oraz techników różnych specjalności głównie z Politechniki Warszawskiej. Pierwszym przewodniczącym RNET był prof. J. Drewnowski, ale działał on tylko przez dwa lata. Po nim przyszedł prof. J. Kwejt na przeszło dwie kadencje, a wreszcie ostatnim przez półtorej kadencji był prof. S. Berezowski. Wszyscy ze Szkoły Głównej Planowania i Statystyki.

Okresy prac programowych

Ogólna periodyzacja prac programowych RNET nie pokrywa się jednak z poszczególnymi czteroletnimi jej kadencjami. Ogólnie mówiąc należy wyróżnić trzy główne okresy, w których różne problemy stawały się wiodącymi:

1. Aktywizacja gospodarcza bardziej zacofanych podregionów województwa, lata do roku 1966;
2. Prace nad perspektywicznym planem rozwoju regionu warszawskiego prowadzone w 1967 i 1968;
3. Prace kompleksowe nad kształtowaniem właściwych proporcji zagospodarowania całego regionu — lata 1969—1975.

W okresie pierwszym, wobec jeszcze rażących dysproporcji w zagospodarowaniu regionu warszawskiego (woj. warszawskie wraz z m. st. Warszawą) główny nacisk położony był na aktywizację powiatów szczególnie zacofanych. Warszawskiemu Zespołowi Miejskiemu, temu wielkiemu skupiskowi ludności i przemysłu w skali całego kraju, przeciwstawił się podregion kurlowski najslabiej zagospodarowany również w skali kraju.

Dlatego też Prezydium RNET opracowało paroletni program studiów nad możliwościami rozwoju w szczególności podregionów Płocka, Siedlec, Ostrołęki i Ciechanowa. Wyniki odnośnych prac naukowo-badawczych były przedstawiane na kolejnych, systematycznie organizowanych, wyjazdowych sesjach naukowo-popularnych, przede wszystkim w powyżej wymienionych ośrodkach podregionalnych. Sesje te — or-

* Patrz: 1) Program sesji popularno-naukowej w Płocku. W: 1962 Rok Ziemi Mazowieckiej. Płock czerwiec 1962 r.

2) Uroczysta sesja popularno-naukowa na Mazowszu (Mińsk Mazowiecki) z okazji XX-lecia władzy ludowej. W: „Rocznik Mazowiecki” tom I (pod red. J. Kwejta) KIW, Warszawa 1967.

Cytujemy tylko wydawnictwa drukowane. Inne sprawozdania RNET były jedynie powielone.

— Znaczna część drukowanych i powielanych materiałów RNET, a mianowicie około 300 pozycji, zostało przekazanych w czerwcu 1975 roku do Biblioteki Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie.

** R. Grabowiecki i R. Chrabąszcz (red.) Zasady rozwoju regionu warszawskiego do r. 1985. Część I — IV. Wyd. Pracownia Planu Regionalnego m. st. Warszawy i woj. warszawskiego. Warszawa lipiec 1968 r.

ganizowane często w współpracy z Wojewódzkim Komitetem FJN — dały nie tylko naukowcom, władzom wojewódzkim i powiatowym okazje do poznania problematyki tych części regionu warszawskiego w ówczesnym jego ujęciu, ale również i miejscowe społeczeństwo, poprzez swój aktyw gospodarczy i kulturalny, mogło uświadomić sobie rolę swego podregionu w ramach szerszej całości terytorialnej, którą było wtedy województwo warszawskie wraz z Warszawą.*)

Z socjologicznego punktu widzenia był to okres bardzo interesujący. Wtedy to w poważnym stopniu kształtowała się wśród społeczeństwa świadomość przynależności do tych podregionów, które obecnie stały się przecież województwami. Nie dotyczy to specjalnego problemu podregionu Warszawy, czyli tych dziesięciu powiatów wokół Stolicy Polski, które wówczas stanowiły osobną jednostkę terytorialną planu regionalnego.

W pracach RNET ten podregion (który nie stał się osobnym województwem) był wzięty „na warsztat” studiów w okresie późniejszym. Odnośne sesje w Pruszkowie i Otwocku odbyły się dopiero w czerwcu 1971 r. wspólnie z TERN. Wszelako należy pamiętać, że już wtedy wyodrębniony został jako osobna, jak gdyby specjalna jednostka, Warszawski Zespół Miejski (WZM) według znanej koncepcji prof. I. Chmielewskiego członka RNET. Otóż ów WZM pokrywa się dość dokładnie z obecnym stołecznym województwem warszawskim.

Okres drugi, tzn. lata 1967 i 1968 to przede wszystkim prace nad opiniowaniem (i nie tylko opiniowaniem) zasad rozwoju regionu warszawskiego do roku 1985. A był to przecież pierwszy na tym etapie rozwoju Polski Ludowej opracowany i formalnie przez władze dnia 24 lipca 1968 r. zatwierdzony plan regionalny**). Udział RNET w opracowaniu tego planu był zdecydowanie pozytywny. Czy był to udział duży czy mały to osądzone będzie — oczywiście — później i przez kogo innego. W tym miejscu można jedynie stwierdzić, że eksperci zgodnie poparli generalne założenia tego planu i w wielu jego elementach przyczynili się do właściwego sformułowania poszczególnych postanowień. Jedynie tylko wyodrębnienie osobnego podregionu Ciechanowa wzbudziło u niektórych członków RNET zastrzeżenia, jako iż miasto to miało mniejsze możliwości rozwoju niż inne miasta Mazowsza. Mimo powyższych zastrzeżeń RNET podjęła, po oficjalnym zatwierdzeniu tego planu regionalnego, prace nie tylko nad jego dalszym rozpracowaniem, ale i propagowaniem wśród społeczeństw podregionów.

Trzeba też przypomnieć, iż był to okres prac bardzo doniosły. Oto z inicjatywy ówczesnego przewodniczącego Prezydium WRN mgr. Józefa Pińkowskiego, w pracowni pod kierunkiem dr. R. Grabowieckiego opracowana została po raz pierwszy struktura terytorialna tej części kraju, co stało się później elementem ogólnej policentrycznej koncepcji zagospodarowania całej

Polski, obowiązująca obecnie, nawet w podziale terenowych władz administracyjnych.

Wreszcie trzeci i ostatni okres działalności RNET, kiedy to dominowały prace o charakterze bardziej kompleksowym nad kształtowaniem właściwych proporcji zagospodarowania całego regionu. Rzecz charakterystyczna, że na czoło wysunęły się przede wszystkim problemy związane z Warszawskim Zespołem Miejskim, a właściwie już z całą aglomeracją Warszawy, tym jednym z podstawowych elementów ogólnej struktury przestrzennej całego kraju.

Wymagało to ściślejszej współpracy z TERN. Między innymi przedstawiciele RNET wzięli udział w konferencji TERN dnia 17.X.1974 r. w Jabłonie na temat problemów demograficznych Warszawy. Przy tej okazji zarysowały się różnice w poglądach tych dwóch rad naukowych. TERN stał na stanowisku konieczności kierowania procesami szybkiego rozwoju Warszawy, który, zdaniem przedstawicieli tejże rady, ma charakter żywiołowy, trudny do opanowania. Natomiast RNET patrząc na ten problem od strony województwa reprezentowała pogląd o potrzebie i realnych możliwościach regulowania procesu rozwoju ludnościowego Warszawy ze ścisłym jego skoordynowaniem z potrzebami, niekiedy bardzo pilnymi, interesów całego województwa.*) Już w okresie poprzednim RNET popierała zasadę (choć nie metody jej realizacji) programu deglomeracji Warszawy.

W omawianym okresie punkt ciężkości prac RNET z jej sekcji przeniesiony został w poważnej mierze na Prezydium, gdyż w ten sposób można było łatwiej rozwiązywać problemy bardziej kompleksowe, a w szczególności ochrony środowiska geograficznego głównie na obszarze WZM, ale nie tylko. Już w poprzednich okresach były prowadzone szczegółowe prace badawcze i opiniotwórcze. RNET przyczyniła się w dużym stopniu do zainstalowania oczyszczalni ścieków w Ostrołęce w myśl podjętego hasła: „Całe dorzecze Narwi ścisłym rezerwatem czystej wody”. Ochronie wód przed zanieczyszczeniem poświęcona została osobna sesja naukowo-popularna w Płocku w kwietniu 1968 r., a nad ochroną czystości powietrza debatowano w Żyrdardowie w listopadzie 1969 r.**)

Wiele narad i opracowań tekstowych poświęcono właściwej realizacji ochrony Kampinowskiego Parku Narodowego, tego niesłuchanie

*) S. Berezowski :1) Warszawa w proporcjach swojego regionu. „Kronika Warszawy” nr 3, 1972; 2) Rozwijać, hamować czy kształtować. „Życie i Nowoczesność” dodatek do „Życia Warszawy” nr 231 dnia 17.X.1974 r.

**) Z. Rudolf (red.): Ochrona wód i powietrza przed zanieczyszczeniem w woj. warszawskim. RNET, Studia i Materiały, zesz. II, Warszawa 1972 r.

***) Patrz materiały powielone oraz wnioski z posiedzenia RNET w dn. 15.6.1973 r. w szczególności opracowanie prof. A. Tuszkó.

****) Referaty powielone mgr J. Baca i inż. L. Szklaraka z r. 1973/74 w materiałach archiwalnych RNET.

*****) Głos w dyskusji przedjazdowej, Tekst powielony z listopada 1971 r. w archiwum RNET (redakcja tekstu sekretarz RNET inż. J. Schneider).

cennego elementu kształtowania ogólnych warunków ekologicznych całego WZM***). Kontakt z Radą Naukową i Dyrekcją tego Parku był zapewniony powołaniem prof. J. Kobendziny w skład członków RNET. Podjęte były również rozmowy na temat nadania Otwockowi statutu uzdrowiska, oraz właściwej realizacji statutu Konstancina w pow. piaseczyńskim. Z problemami ochrony środowiska geograficznego WZM łączyły się sprawy zagospodarowania turystycznego. Sprawom tym poświęcona była osobna narada w Jadwisinie w kwietniu 1973 r. przy współudziale TERN, łącznie z wizją lokalną Zalewu Zegrzyńskiego.

Szczególnie dużo prac włożono do przygotowywania opinii na temat przebiegu Centralnej Magistrali Kolejowej na odcinku między Grodziskiem Mazowieckim a Płockiem. Otóż według projektów Ministerstwa Komunikacji linia ta miałaby iść po prawej stronie Bzury zachodnią częścią otuliny Kampinowskiego Parku Narodowego przez Wyszogród, gdzie powstałby duży węzeł kolejowy****). Natomiast zdaniem RNET ze względu na doniosłość ochrony tego Parku, ta magistralna linia kolejowa powinna być poprowadzona po lewej, zachodniej stronie Bzury oraz na zachód od Wyszogrodu. Istniały pewne możliwości uwzględnienia zasadniczych postulatów RNET, ale cała ta sprawa nie mogła być doprowadzona do końca przed czerwcem 1975 r.

Sekcja Administracji Terenowej i Zarządzania wspólnie z odnośną komórką TERN rozpoczęła prace nad naukowymi podstawami zarządzania i koordynowania rozwoju na wówczas miejskich i wojewódzkich obszarach WZM. Wszelako prace te zostały przerwane na skutek zawieszenia działalności RNET. Trzeba przy tym zaznaczyć, że w przygotowaniu reformy podziału województw i skasowaniu powiatów nasza Rada nie brała zupełnie udziału. Ponadto RNET rozpoczęła studia dotyczące koordynacji badań i rozwoju bazy naukowej wszystkich instytucji badawczych na terenie województwa. Chodziło o lepsze powiązanie nauki z praktyką w myśl wytycznych KC PZPR z marca 1974 r. dotyczących roli i znaczenia nauki w rozwoju społeczno-gospodarczym. Na forum dyskusyjnym RNET omawiane były sprawy związane z rozwojem filii Politechniki Warszawskiej w Płocku oraz przekształcenia Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Siedlcach na Wyższą Szkołę Pedagogiczną, przez co nadana została jej wyższa ranga.

Wyrazem politycznego zaangażowania RNET było w listopadzie 1971 r. czynne wystąpienie w dyskusji przedjazdowej. W obszernym, 12 stronicowym memoriale na podstawie ustaleń 10-cio osobowej komisji redakcyjnej, przedstawione zostały wszystkie kluczowe problemy gospodarcze i społeczne województwa oraz podkreślona potrzeba szybkiego i należytego opracowania wytycznych, dla ogólnego planu krajowego, jako niezbędnego warunku dalszego rozwoju planowania regionalnego oraz właściwego kształtowania warunków środowiska geograficznego*****).

W tym trzecim, ostatnim okresie działalność

RNET była ułatwiona uczestnictwem jej przewodniczącego w Prezydium wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu, a potem od 1973 r., uzyskaniem przez niego mandatu radnego Wojewódzkiej Rady Narodowej z Okręgu Piaseczno.

Próba ogólnej oceny

Trudno jest w niniejszym opracowaniu omówić wszystkie prace dokonane w ciągu osiemnastoletniej działalności RNET. Ograniczając się tylko do najważniejszych należałoby jeszcze choćby krótko wzmiankować następujące sprawy.

Do stałych obowiązków RNET należało opiniowanie projektów prac planistycznych przed ich ostatecznym zatwierdzeniem przez WRN i Urząd Wojewódzki, oraz sprawozdań z wykonania planów, przede wszystkim regionalnych planów perspektywicznych oraz pięcioletnich. Plany roczne nie mogły być systematycznie oceniane ze względu na bardziej długookresowy punkt widzenia Rady. Poszczególne, branżowe rozdziały projektów planów były opiniowane przez rzeczoznawców odnośnych sekcji RNET. Natomiast koreferat generalny planu był zwykle opracowywany przez dwie osoby z Sekcji Planów Regionalnych (jedna dla zagadnień ekonomicznych, a druga dla przestrzennych). Ogólna opinia RNET była ustalana na posiedzeniu jej rozszerzonego Prezydium i dopiero potem przedstawiona Wojewodzie. Oczywiście, że poszczególne opinie sekcji RNET były znane odnośnym wydziałom Urzędu Wojewódzkiego. Ogólnie mówiąc doświadczenia wieloletnie wykazały, iż słuszną była zasada opiniowania przez rzeczoznawców projektów a nie definitywnie już ustalonych tekstów planów czy zarządzeń wojewody, gdyż taki tok postępowania nie doprowadzał do niepotrzebnych zażądań i przyspieszał załatwienie wielu spraw.

Jednakże nie wszystkie wydziały zdawały sobie z tego sprawę i nie zawsze na czas i nie zawsze chętnie przekazywały swe opracowania do oceny RNET. Trzeba także stwierdzić, że przez cały czas działalności dobra i ścisła współpraca była nawiązana z Wojewódzką Pracownią Planu Regionalnego; zwłaszcza gdy pracami jej kierował dr R. Grabowiecki. To samo powiezieć można o ostatnich opracowaniach zleconych tejże Pracowni w r. 1973 na temat makroregionu północno-wschodniego (Warszawa i woj. warszawskie, olsztyńskie, białostockie i lubelskie). Opinia RNET dotycząca jego eliminacji była również pozytywna.

Wśród prac podejmowanych z własnej inicjatywy wymienić należy bardzo interesujące studia nad elektryfikacją ówczesnych powiatów podregionu Ciechanowa. Badania te prowadził zespół pod kierunkiem członka Rady prof. Cz. Mejro z Wydziału Mechaniki i Energetyki Ciepłej Politechniki Warszawskiej. Również i Sekcja Polityki Społecznej i Zatrudnienia RNET opracowała zbiorowo problemy polityki społecznej na Mazowszu. Miało to być przedmio-

tem specjalnej sesji naukowo-popularnej w Ciechanowie w r. 1975, organizowanej przez doc. dr M. Olędzkiego lecz likwidacja województwa stała się temu jak narazie na przeszkodzie.

W latach ostatniej przerwanej kadencji RNET istniały następujące jej sekcje:

- 1) Sekcja Planów Regionalnych przewodniczący prof. S. Berezowski z SGPiS zarazem przewodniczący RNET;
- 2) Sekcja Gospodarki Wodnej, Techniki Sanitarnej i Ochrony Środowiska, przewodniczący prof. Z. Rudolf emerytowany prof. Politechniki Warszawskiej i jednocześnie I zastępca przewodniczącego RNET;
- 3) Sekcja Komunikacji, prof. T. Mazurek z Politechniki Warszawskiej; zarazem II zastępca przewodniczącego RNET;
- 4) Sekcja Przemysłu i Infrastruktury Przemysłowej, przewodniczący prof. Cz. Mejro z Politechniki Warszawskiej; poprzednio przez wiele lat przewodniczył tej sekcji prof. J. Kwejt z SGPiS;
- 5) Sekcja Rolnictwa, przewodniczący doc. dr P. Dąbrowski z Instytutu Ekonomiki Rolnej; uprzednio przez wiele lat przewodniczącym był prof. F. Dziedzic również z Instytutu Ekonomiki Rolnej;
- 6) Sekcja Obrotu Towarowego i Usług przewodniczący prof. J. Marecki z SGPiS;
- 7) Sekcja Polityki Społecznej i Zatrudnienia, przewodniczący doc. dr M. Olędzki z Instytutu Gospodarstwa Społecznego SGPiS; poprzednio przez wiele lat sekcji tej przewodniczył prof. A. Rajkiewicz;
- 8) Sekcja Administracji Terenowej i Zarządzania, przewodniczący dr M. Wierzbowski z Uniwersytetu Warszawskiego; uprzednio przez wiele lat sekcji tej przewodniczył prof. W. Brzeziński z Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- 9) Sekcja Turystyki i Wypoczynku, przewodniczący doc. dr O. Rogalewski z Instytutu Turystyki;
- 10) Zespół do Spraw Informatyki i Przetwarzania Danych (utworzony dopiero w ostatniej kadencji) przewodniczący prof. A. Kiliński z Politechniki Warszawskiej.

Tak oto wygląda w dużym skrócie całokształt osiemnastoletniej — od czerwca 1957 r. do maja 1975 r. — działalność RNET, owego stałego kolektywu ekspertów służących swą opinią, swą radą, możliwie jak najskuteczniej, interesom gospodarczym i społecznym ówczesnego województwa warszawskiego. Doświadczenia wykazały, iż ta forma, uzupełniająca od strony fachowej powszechny system polityczny rad narodowych, łączy się najlepiej ze „skutecznym rad sposobem”, o którym dwieście lat temu, w epoce Oświecenia, pisał Stanisław Konarski. W swym dziele, którego tytuł zapożyczyliśmy do niniejszego artykułu, wykazał on — oczywiście w kontekście swej epoki zupełnie różnym od naszych czasów — że interesy jednostki powinny być zawsze zgodne z interesami całego spo-

leczeństwa i jego państwa. Udowadniał on, że rady, w jego mniemaniu parlament demokratyczny, nie są zupełne, że mogą być skuteczne w swym zmierzaniu ku „leczeniu Państwa”. W naszej sytuacji chodzi oczywiście nie o leczenie, lecz o ulepszenie, o skuteczne doradztwo, aby ludziom na Mazowszu żyło się dostatnio i aby ta część Polski rosła w siłę gospodarczą i społeczną. Zadania przeto całkiem konkretne.

Czy RNET stała na poziomie tych zadań?

Jest to niewątpliwie interesujący eksperyment. Niekiedy słyszało się opinię, że RNET wojewody warszawskiego wykazywał stosunkowo więcej inicjatywy niż tego typu rady naukowe w innych częściach Polski.

Oczywiście, że nie wszystkie opinie i wskazania czy zalecenia tej rady (takich rad) były, są i będą respektowane i realizowane. Ale i to nie znaczy, iż są one niepotrzebne. Zachowując odmienny od urzędowego punkt widzenia uwzględniający bardziej odległą perspektywę i szersze powiązania poziome w koordynacji regionalnej rzeczoznawcy mogli oraz istotnie wnosili często tak cenne tzw. „świeże spojrzenie” na wiele spraw i problemów.

Odnosi się to przede wszystkim do stopniowo narastających w swym znaczeniu problemów ochrony środowiska geograficznego. Rzecz znamienna, iż bardzo często stanowisko i opinia członków RNET były zgodne z interesami regionalnych grup społecznych. Jako przykład można przytoczyć sprawy zapobiegania zanieczysz-

czeniu rzek, czy powietrza itp. Są to oczywiście również problemy omawiane na forum rad narodowych, jednak zadaniem ekspertów naukowych jest dostarczenie argumentów rzeczowych tudzież konkretnych elementów do wielu technicznych decyzji realizacyjnych.

Szczególnie w tym rozległym pod względem obszaru, do niedawna największym, wewnątrznie nie jednorodnym, tak trudnym do administrowania i zarządzania w województwie warszawskim tego rodzaju głos doradczy był bardzo pożyteczny.

Również i obecnie w województwach mniejszych, ale w całkowicie nowej sytuacji przestrzennej i funkcjonalnej takie rady naukowe z odpowiednio zaadaptowanymi formami organizacyjnymi i statusem działalności powinny nadal działać. Wszelako wobec obecnie bardziej scentralizowanego systemu planowania gospodarczego w ogóle a regionalnego w szczególności rola rad naukowych będzie niewątpliwie duża przy makroregionach, tych ośmiu przestrzennych dużych jednostkach tego planowania.

Do nowych, dialektycznie przetwarzanych, podstawowych form rzeczywistości społecznej należy dostosować wszelkie instytucje towarzyszące. A takimi są właśnie zinstytucjonalizowane komórki działalności związane z pracą ekspertów czy rzeczoznawców. A przecież te oto funkcje sprawują różne regionalne rady naukowe dla dobra społeczności wielu części Polski Ludowej.